



Euroopa riikide parlamentide alatised komisjonid – nende arv ja valdkonnad

Nr 4

26.04.2023

Euroopa Parlament viis 2022. aasta teises pooles läbi lühiajalise Euroopa riikide parlamentide alatiste komisjonide vastutusvaldkondade kohta. Teema tõusetus seoses aruteluga, kas Euroopa Parlamendi kodukorra lisas¹ kindlaks määratud alatiste komisjonide volitused ja vastutusalad on endiselt aktuaalsed ja piisavad globaalsete väljakutsetega toimetulemiseks ning kuidas oleks võimalik neid täpsemalt sõnastada. Eeltoodud silmas pidades pöördus Euroopa Parlament Euroopa riikide parlamentide võrgustiku² poole, et uurida kas ja kuidas on võtmerollis olevad komisjonid reageerinud ülemaailmsetele muudatustele ning ühtlasi saada (vaatamata teatud erinevustele EP ja riikide parlamentide vahel) inspiratsiooni oma kodukorra täiendamiseks ja seadusandliku protsessi sujuvamaks muutmiseks.

Teemaleht annab ülevaate praktikatest valitud Euroopa riikide parlamentides, kui sageli ja millistel asjaoludel parlamendid oma alatiste komisjonide struktuuri muudavad, samuti millised on viimasel ajal toimunud muudatused komisjonide arvus ja valdkondade jaotuses.

Austria (*Nationalrat*)

Austria parlamendi alamkoja komisjonide arv määratakse kindlaks pärast parlamendivalimisi. Komisjone on kahte tüüpi: alatised komisjonid (kuigi parlamendi kodukord nimetab selles kontekstis vaid „komisjone“, siis praktikas kasutatakse mõistet „valdkondlikud komisjonid“ (*Fachausschüsse*)) ja eriülesannetega komisjonid (*Ausschüsse mit spezifischen Aufgaben*). Üldjuhul on komisjonide arv stabiilne ning muudatusi nende nimekirjas ja/või valdkondade jaotuses tuleb ette üsna harva ning need ei vasta valitsuse tasandil toimuvatele muudatustele. Viimased suuremad muudatused viidi ellu 2006. aastal, mil loodi turismikomisjon ning teadusuuringute-, innovatsiooni- ja tehnoloogiakomisjon. Vastavalt Austria parlamendi kodukorrale võib iga komisjon moodustada allkomisjoni konkreetse teema edasiseks arutamiseks.

Belgia (*Chambre des Représentants*)

Belgia esindajatekoja kodukorra järgi moodustab parlament alatised komisjonid uue koosseisu alguses. Nende vastutusvaldkonna ja nimetuse määrab esindajatekoja spiiker. Lisaks alatistele komisjonidele on veel erikomisjonid, allkomisjonid ja töörühmad. Üldjuhul muudetakse alatise komisjone ja nende valdkondi pärast riigireforme. Kui näiteks teatud pädevused kantakse föderaaltasandilt üle liidumaadele, ei kuulu need enam vastavate komisjonide pädevusse. Ministeeriumi valitsemisala või föderaalsete avalike teenuste ja komisjonide vastutusvaldkondade muudatuste vahel ei ole otsest seost. Erikomisjonide (nt COVID-19 või koloniaalse mineviku erikomisjoni) loomine lähtub sageli päevakajalistest sündmustest. Inimkaubanduse ja salakaubaveo erikomisjon oli viimane, mis loodi esindajatekoja 24. veebruari 2022. aasta otsusega.

Horvaatia (*Hrvatski Sabor*)

Horvaatia parlamendi töökord on õiguslikuks aluseks parlamendikomisjonide loomisel ja nendevaheliste vastutusvaldkondade jaotamisel. Tööorganite (sh parlamendikomisjonide) nimetused on ühtlustatud ministeeriumide omadega. Muudatusi esineb harva. Näiteks Horvaatia parlamendi töökorra 2018. aasta muudatustega laiendati pere-, noorte- ja spordikomisjoni

¹ Euroopa Parlamendi kodukord, VI lisa : Parlamendi alaliste komisjonide volitused ja vastutusalad, https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/RULES-9-2023-01-18-ANN-06_ET.html

² Euroopa parlamendiuuringute ja dokumendikeskuse võrgustik (ECPRD)

vastutusala sel moel, et nimetatud komisjon viib läbi ka lasteombudsmani kandideerimise protseduuri ja esitab parlamendile ettepaneku tema valimiseks.

Küpros (*House of Representatives*)

Küprose esindajatekoja komisjonide vastutusvaldkonnad vastavad ministrite portfelliidele. Aeg-ajalt luuakse ajutisi, eri- või allkomisjone vastusena oluliseks muutunud poliitilistele teemadele. Komisjonide vastutusvaldkonna muutmisel võidakse arvesse võtta muudatusi ministeeriumides, et tagada parlamentaarse kontrolli nõuetekohane täitmine. Arvestatakse ka ülemaailmseid suundumusi, kuid konkreetseid sündmused ei muuda põhimõtteliselt komisjoni valdkonda.

Tšehhi Vabariik (*Chamber of Deputies*)

Tšehhi Vabariigi saadikutekoja andmetel on neil olnud alates 1992. aastast vaid kolm kohustuslike komisjonide arvu muudatust, millest viimane leidis aset 2006. aastal. Mis puudutab n-ö mittekohustuslikke komisjone, siis viimased muudatused tehti samuti 2006. aastal. Muudatuste ajendiks oli komisjonide spetsialiseerumine ja mõnel juhul vastas see arengutele ministeeriumites. Ülemaailmsetest suundumustest põhjustatud muudatusi ei ole komisjonide struktuuris toimunud. Neid trende arutatakse olemasolevate komisjonide töö raames.

Eesti (*Riigikogu*)

Riigikogu alatiste ja erikomisjonide struktuur ja valdkonnad on väga staatilised, kus viimase kümne aasta jooksul ei ole muudatusi toimunud. Alatine Euroopa Liidu asjade komisjon loodi pärast Eesti ühinemist ELiga 2004. aastal. (Kuni muudatuste tegemiseni Riigikogu kodu- ja töökorra seadusesse märtsis 2004 oli Riigikogus erikomisjoni staatusega Euroopa asjade komisjon.) Tegemist on ainsa märkimisväärse muudatusega alates 1994. aastast.

Soome (*Eduskunta*)

Eduskunna komisjonide nimekiri on samuti üsna stabiilne – viimase kümne aasta jooksul on moodustatud vaid üks uus komisjon, nimelt luurejärelevalve komisjon 2019. aastal. Kuigi seaduse järgi on ajutiste komisjonide moodustamise võimalus olemas, siis seda ei kasutata. Mis puudutab vastutusvaldkondade jaotamist komisjonide vahel, siis see lähtub kaudselt vastava ministeeriumi põhimõttest (*corresponding ministry principle*). Eesmärk on, et iga komisjoni valdkond moodustaks selge terviku ja vastaks üldjoontes mõne ministeeriumi valitsemisalale. Sellel reeglil on aga palju erandeid. Valdkondade jaotust komisjonide vahel rakendatakse paindlikult. Vajaduse korral võib juhtumipõhiselt kõrvale kalduda, näiteks komisjonidevahelise töökoormuse tasakaalustamiseks. Valitsuses tehtud otsused ministeeriumide vahel valitsemissala muutmiseks ei muuda automaatselt valdkondade jaotust komisjonide vahel. Komisjonidevahelise tööjaotuse kriteeriume kohaldatakse üksikasjalikult ja faktipõhiselt. Seega võib näiteks riigiasutusi või nende tegevusega seotud küsimusi käsitleda olenevalt teemast ja vaatenurgast mitu komisjoni.

Prantsusmaa (*Assemblée Nationale*)

Prantsusmaa rahvusassamblee kodukorda on muudetud 35 korda alates selle vastuvõtmisest 1959. aasta juunis, sealjuures viimane muudatus viidi sisse 2019. aasta juunis. Võttes arvesse parlamendi kodukorra muutmise seotud keerulist menetlust, ei muudeta seda siiski kuigi sageli. Kodukorra viimased muudatused olid seotud arvamust andva komisjoni ja juhtivkomisjoni rolliga.

Saksamaa (*Bundestag*)

Saksamaa liidupäeva alatised komisjonid moodustatakse igal valimisperioodil (parlamendi koosseisu volituste aeg) uuesti ja nimetatakse ümber. Parlamendil ei ole siinkohal päris vabad käed, sest osa komisjone on ette nähtud põhiseadusega ja osa tuleneb teiste seaduste sõnastustest. Näitena võib tuua petitsioonikomisjoni ja kaitsekomisjoni. Kuid suurem osa alatistest komisjonidest peegeldab vastutusvaldkondade jaotust valitsuses – üldjuhul on iga ministeerium seotud vastava parlamendi komisjoniga. Seega näitab valitsuse valdkondlik jaotus ära, milline komisjon vastutab parlamendis teatud teema eest. Üldjuhul määrab arutamisteemad komisjonidele parlamendi täiskogu. Täiskogu esimese lugemise järel suunatakse seaduseelnõud arutamiseks valdkondlikele komisjonidele. Komisjonid saavad aga teemasid käsitleda ka omal initsiatiivil. Antud õiguse alusel võivad nad arutada nende pädevusse kuuluvaid küsimusi täiskogu suunamiseta ning saada ministeeriumidelt teavet vastavate seaduseelnõude kohta.

Reeglina ei muudeta komisjonide pädevusi valimisperioodi vältel. Sageli moodustatakse aga vastavalt poliitiliste teemade arengutele uurimis- ja probleemkomisjone. Lisaks saavad alatised komisjonid moodustada konkreetsetele teemadele keskenduvaid allkomisjone. Alatiste komisjonide arv võib valimisperioodide lõikes erineda. Näiteks Saksamaa liidupäeva esimesel valimisperioodil 1949. aastal oli parlamendis 40 komisjoni, kuuendal aga 17 komisjoni. Kui Saksamaa liidupäeva praegusel 20. valimisperioodil oli 2021. aasta detsembri seisuga 25 alatist komisjoni, siis nüüd on neid veel lisandunud³. Näiteks on moodustatud parlamendi alam- ja ülemkoja vahel seadusandluses konsensuse leidmiseks vahenduskomisjon (*Vermittlungsausschuss*); Bundsrati ja Bundestagi ühiskomisjoni (*Gemeinsame Ausschuss*) ülesandeks on hädaolukorras parlamendi esindamine, kui liidupäeva õigel ajal kogunemine on takistatud. Lisaks moodustati 2022. aasta juulis 20. valimisperioodi esimene uuriskomisjon seoses Bundeswehri lahkumisega Afganistanist. Kõrvalepõikena võib märkida, et 2022. aastal märtsis moodustati alamkojas eraldi komisjon valimisseaduse reformimiseks ja parlamendi töö kaasajastamiseks. Sinna kuulub 13 parlamendiliiget ja samapalju eksperte ning komisjoni ülesandeks on töötada välja soovitusel Bundestagi liikmete vähendamiseks ning naiste ja meeste võrdse esindatuse saavutamiseks, lisaks parlamenditöö kaasajastamiseks digitaalsete lahendustega.

Ungari (*National Assembly*)

Komisjonide struktuuris ja ka valdkondades toimuvad muudatused üldjuhul iga nelja aasta tagant ehk uue parlamenditsükli alguses. Sellegipoolest on rahvussambleel igal ajal õigus moodustada uus alaline komisjon või laiali saata olemasolev (välja arvatud need, mille moodustamine on kohustuslik). 2012. ja 2014. aastal reformiti parlamendi toimimist puudutavaid kodukorra sätteid. Parlamendiliikmete arv vähenes 386-lt 199-le, mis tõi omakorda kaasa muudatused komisjonide arvus ja suuruses, seetõttu muutusid ka nende vastutusvaldkonnad. 2014. aastal toimunud oluline muudatus tähendas alatiste komisjonide arvu vähenemist 20-lt 14-le. Lisaks moodustati kaks uut kohustuslikku komisjoni: õigusloomekomisjon ja rahvusvähemusi esindav komisjon. Alatised komisjonid tegelevad uute tekkivate küsimustega vastavalt oma pädevustele. Näiteks COVID-19 teemat on korduvalt arutatud sotsiaalkomisjonis, Ukraina sõda aga kaitsekomisjonis, julgeolekukomisjonis ja väliskomisjonis.

Läti (*Saeima*)

Muutused Läti parlamendi komisjonide struktuuris on väga harvad. Üks viimaseid muudatusi tehti 2014. aastal parlamendi kodukorras, kui sotsiaalse sidususe komisjon muudeti kodakondsuse, rände ja sotsiaalse sidususe komisjoniks. Parlamendikomisjonide konkreetset vastutusvaldkonnad võivad muutuda lähtuvalt ülemaailmsetest suundumustest.

Leedu (*Seimas*)

Muutused Leedu parlamendi komisjonide struktuuris on samuti väga haruldased. Seimi uue koosseisu alguses 2020. aasta detsembris moodustati uue tööorganina tulevikukomisjon, mille eesmärk on koordineerida Leedu pikaajalise visiooni koostamise protsessi ja kontrollida pikaajaliste arengustrateegiate elluviimist. 2016. aastal kaotati Seimi uue koosseisu alguses alaline infoühiskonna arendamise komisjon ja loodi alaline kultuurikomisjon. 2022. aastal tehti Seimi põhikirjas mõningaid muudatusi seoses sõjaseisukorra väljakuulutamise protseduuridega. Need muudatused põhikirjas (mis puudutavad mobilisatsiooni väljakuulutamise, erakorralise seisukorra või sõjaseisukorra kehtestamise või relvajõudude kasutamise korda) tehti Ukraina sõja tõttu. Muud muudatused (nt uute alatiste komisjonide moodustamine, st tulevikukomisjon 2020. aastal ja kultuurikomisjon 2016. aastal) on tehtud parlamendi enamuse initsiatiivil. Valitsuse ministeeriumides need muudatused ei kajastunud.

Luksemburg (*Chambre des députés*)

Luksemburgi parlamendi komisjoni vastutusvaldkond vastab seda valdkonda juhtiva ministeeriumi omale. Näiteks parlamendi alaline õiguskomisjon peegeldab justiitsministeeriumi vastutusvaldkonda jne. Komisjonide valdkonnajaotuse muudatused sõltuvad poliitilisest kontekstist, mis on üsna ettearvamatu. Viimane muudatus oli n-ö kolmepoolse (*Tripartite*) erikomisjoni loomine 2022. aasta oktoobris, et arutada tööandjate ja ametiühingutega olulistel majanduslikel ja sotsiaalsetel teemadel.

³ <https://www.bundestag.de/ausschuesse>

Holland (*Tweede Kamer*)

Hollandi alamkoja komisjonide struktuuris toimub väga vähe muudatusi. Vahel pärast parlamendivalimisi ja uue valitsuskabineti moodustamist leiavad aset komisjoni nimetuste muudatused, kui muutuvad valitsuse ministeeriumide valitsusalad.

Poola (*Sejm*)

Muudatused Poola parlamendi alamkoja komisjonides kajastavad ministeeriumide valitsemisalade jaotuse muutumist. Selle põhjuseks on järjestikuste kabinettide erinevad nägemused valitsuse juhtimise korraldusest. Näiteks 2015. aastal muutus Poola seimi poliitiline enamus (ja valitsuskabinet), mille tulemusena muutus ka alamkoja komisjonide struktuur. Samal aastal nimetati haldus- ja digitaliseerimiskomisjon haldus- ja siseasjade komisjoniks. Majanduskomisjon muudeti majandus- ja arengukomisjoniks. Innovatsiooni ja uute tehnoloogiate komisjon nimetati digitaliseerimise, innovatsiooni ja uute tehnoloogiate komisjoniks. Lisandusid energeetika- ja riigivarakomisjon, meremajanduse ja siseveetranspordi komisjon ning petitsioonikomisjon. Näiteks 2016. aastal muudeti kodukorra ja parlamendiliikmete asjade komisjon kodukorra, parlamendiliikmete asjade ja immuniteetide komisjoniks. 2020. aastal nimetati aga energeetika- ja riigivarakomisjon energeetika-, kliima- ja riigivarakomisjoniks.

Portugal (*Assembleia da Republica*)

Portugali parlamendi alaliste komisjonide arv ja vastutusvaldkonnad on valimisperioodi jooksul üsna stabiilsed. Seega võib juhtuda, et vaja on vaid väiksemaid täpsustusi (tavaliselt seoses kattuvate valdkondade konfliktidega). Need tuleb lahendada komisjonide esimeeste konverentsi (*Conference of Committees' Chairs*) aruteluga. Ministeeriumide valdkondlikel muudatustel ei ole olulist mõju komisjonide struktuurile. Ülemaailmseid trende järgib kas pädev komisjon või vajaduse korral moodustatakse ajutine komisjon. Näiteks loodi Portugali parlamendis ajutised komisjonid COVID-19 meetmetega tegelemise tarvis või strateegia „Euroopa 2020“ vahendite kasutamise kontrollimiseks või selleks, et tähelepanu pöörata uuele transparentsele seadusandlusele.

Rumeenia (*Camera Deputatilor*)

Rumeenia parlamendi komisjonide nimetused ja valdkonnad muutuvad harva. Parlamendi alamkoda moodustab alalisi komisjone ja võib moodustada ka uurimiskomisjone või erikomisjone, samuti ühiskomisjone parlamendi ülemkojaga. Alamkoja kodukorra järgi võivad parlamendi komisjonid moodustada allkomisjone eelneval kokkuleppel vastava juhtorganiga (*Standing Bureau of the Chamber of Deputies*). 2021. aasta novembris moodustati Rumeenia parlamendi alamkojas hädaolukordade ja hoiatusteadete ajal tervishoiu valdkonnas läbiviidud riigihangete uurimiskomisjon.

Slovakkia (*National Council*)

Slovakkia parlamendi komisjonide nimekirjas pole viimase kümne aasta jooksul muudatusi toimunud. Samuti ei ole toimunud olulisi muudatusi komisjonide vastutusvaldkondades; need on enamasti seotud juba olemasolevate valdkondade täpsustamise või täiendamisega.

Sloveenia (*National Assembly*)

Sloveenia rahvussamblee komisjonide arvus ei ole seni palju muudatusi toimunud. Parlamendi tööorganites arutusel olevad küsimused sõltuvad vastavatest ministeeriumidest ja kuigi võivad mõnevõrra erineda ministeeriumide valitsemisaladest, siis üldiselt järgitakse neid. Näiteks rahvussamblee 6. koosseisu (2011–2014) alguses moodustas parlament mh justiits-, avaliku halduse ja kohaliku omavalitsuse komisjoni ning haridus-, teadus-, kultuuri- ja spordi- ja noortekomisjoni. Parlamendi 7. ja 8. koosseisu (vastavalt 2014–2018 ja 2018–2022) tööorganite nimetustes ega valdkondade ulatustes muudatusi ei toimunud. 13. mail 2022 alustas tööd parlamendi 9. koosseis (2022–2026). Uue valitsuse eesmärk oli kehtestada senistest erinev ministeeriumide struktuur. Rahvussamblee võttis oma 22. juuni 2022 istungil vastu Sloveenia Vabariigi valitsuse seaduse muutmise seaduse. Osa opositsioonist esitas aga taotluse korraldada selle üle rahvahääletus, kuna pidas niivõrd suurt ministeeriumide arvu kasvu tarbetuks. Seadus kiideti 2022. aasta novembris toimunud rahvahääletusel siiski heaks, seega muutuvad lisaks

ministeeriumide ümberkorraldustele ka rahvusassamblee tööorganite arv, nimetused ja pädevused.⁴

Hispaania (*Congreso de los Diputados*)

Hispaania parlamendi alamkoja komisjonide loetelu peamine määrav tegur on ministeeriumite valitsemisalade jaotus. Lisaks võib luua uurimiskomisjone, kui tegemist on avalikkusele eriti olulise küsimusega. Näiteks kui 2013. aastal juhtus Santiagos kiirrongiga õnnetus, moodustati selle sündmuse uurimiseks komisjon. Hispaanias on pikk parlamentaarne traditsioon kohandada alatiste komisjonide valdkonnad ministeeriumite struktuuriga. Kui parlamendi valimisperiood algab ja uus valitsus otsustab ministeeriumid ümber korraldada, muudetakse kodukorras alatiste komisjonide punkti, et kohandada need uue valitsuse korraldusega. Alamkoda on moodustanud ka erikomisjone, et tegeleda avalikku huvi pakkuvate probleemidega. Näiteks parlamendi praeguse koosseisu raames loodi (COVID-19 kriisist mõjutatud) sotsiaalse ja majandusliku ümberkorralduse ajutine komisjon, samuti vaktsiinide haldamise ja vaktsineerimiskava uurimiskomisjon. Muud globaalsed väljakutsed suunatakse olemasolevatesse komisjonidesse. Näiteks Ukraina sõjaga seotud küsimusi arutatakse peamiselt kaitse- või väliskomisjonis.

Rootsi (*Riksdag*)

Muudatused Rootsi parlamendi komisjonide nimekirjas ja nende valdkondade jaotuses on väga haruldased. Praegune parlamendikomisjonide nimekiri loodi 1971. aastal. Alates sellest ajast on toimunud vaid kaks muudatust. 1998. aastal muutis põllumajanduskomisjon oma nime keskkonna- ja põllumajanduskomisjoniks. Teine ja ühtlasi ka viimane komisjonide nimekirjaga seotud muudatus oli 2006. aastal, kui kahe komisjoni liitmisel loodi tsiviilasjade komisjon. Mõned teemad on siiski muutnud aja jooksul oma asukohta ja liikunud ühest komisjonist teise. Ühiskonnas toimuvate arengute tõttu on komisjonidesse mõistagi lisandunud ka uusi teemasid, näiteks droonide kasutamine, tehisintellekt või Covid-19. Ukraina sõda on aga tähendanud seda, et välis- ja kaitsekomisjoni ühiskomisjon on tihedamini kokku tulnud. Ministeeriumides toimuvad muudatused üldjuhul pärast valimisi ja mõnikord ka valimiste vahepealsel perioodil. Komisjonid neid muudatusi ei kajasta.

Ühendkuningriik (*House of Commons*)

Ühendkuningriigi parlamendi alamkojas on peamiselt kahte tüüpi komisjone. Erikomisjonid on erakondade ülesed kontrollikomisjonid ja neil ei ole õigusloomeprotsessis mingit rolli. Enamiku erikomisjonide pädevusse kuulub üks või mitu poliitikavaldkonda, mis üldjoontes vastab Ühendkuningriigi ministeeriumitele (seetõttu nimetatakse neid „ministeeriumite erikomisjonideks“). Enamik erikomisjone luuakse parlamendi kodukorra alusel iga parlamendikoosseisu alguses, muutes need praktikas alatisteks tööorganiteks, mis kanduvad ühest parlamendikoosseisust teise. Teist tüüpi komisjonid on alamkoja üldkomisjonid (*General Committees*). Need erakondade vahelised ajutised komisjonid arutavad õigusaktide üle, kuulavad ära tõendid ja annavad nõu.

Kuigi teemaleht käsitleb Euroopa riike, siis kõrvalepõikena võib märkida, et Ameerika Ühendriikide Kongressi komisjonide struktuur ja nende individuaalsed valdkonnad on sätestatud esindajatekoja ja senati kodukordades. Komisjonide nimekiri ei muutu kuigi sageli ja kõikehõlmavalt. Muudatused viimase kümne aasta jooksul on olnud üsna väikesed. Viimane uue alatise komisjoni lisamine oli vastuseks muudatustele ministeeriumites – 2004. aastal moodustati sisejulgeolekukomisjon pärast sisejulgeoleku ministeeriumi loomist. Viimane muudatus alatistes komisjonides oli kosmosejõudude valdkonna lisamine relvajõudude komisjoni 2021. aastal. Erikomisjonide moodustamise ajendiks on olnud globaalsed suundumused, kuid need ei ole põhjustanud muutusi alatiste komisjonide valdkondades.

⁴ Seaduseelnõu, millega sooviti luua kolm uut ministeeriumi – solidaarsusel baseeruva tuleviku; keskkonna, kliima ja energia; ning kõrghariduse, teaduse ja innovatsiooni ministeerium – sai 27. novembril 2022 toimunud rahvahääletusel 56,6% toetuse. Täna on uued ministeeriumid Sloveenias moodustatud (kokku 19 ministeeriumi). Allikas: <https://www.gov.si/en/state-authorities/ministries/>

Kokkuvõte

Riikide parlamentide praktikas on võimalik eristada alalisi komisjone (*standing committee*), mõnes riigis (nt Tšehhi Vabariik ja Ungari) ka kohustuslikke alalisi komisjone, lisaks ajutisi komisjone (*ad hoc committees*), erikomisjone (*select/special committees*), ühiskomisjone (*joint committees*), allkomisjone (*sub-committees*), uurimiskomisjone (*committees of investigation*), probleemkomisjone (*study committees*), üldkomisjone (*general committees*) ja töörühme (*working groups*). Alatised komisjonid katavad riigielu valdkondi, nende peamine ülesanne on arutada ja ette valmistada seaduseelnõusid. Erikomisjonid moodustatakse kindlate ülesannete täitmiseks. Laias plaanis on kõikidel parlamendikomisjonidel täita teatav järelevalvefunktsioon valitsuse tegevuse üle. Komisjoni valdkond kajastub tema nimetuses. Teemaleht keskendub ennekõike Euroopa riikide parlamentide alatistele komisjonidele, nende valdkondadele ning viimasel ajal toimunud muudatustele ja nende põhjustele.

Oma kontrollifunktsiooni efektiivsemaks elluviimiseks peegeldavad teatud riikide parlamentide komisjonid – täielikult või teatud määral – vastavaid valitsuse ministeeriume, mis aitab ühtlasi kaasa ka võimalike valdkonnakonfliktide minimeerimisele. Näitena võib siinkohal tuua Horvaatia, Küprose, Soome (kaudselt), Luksemburgi, Saksamaa, Hollandi, Poola, Sloveenia ja Hispaania. Samas mitme riigi parlamendi komisjonidel ei ole otsest seost ministeeriumite valitsemisalade jaotusega, näiteks Austrias, Belgias, Leedus, Portugalis ja Rootsis.

Mõnes riigis muudetakse uuringu põhjal parlamendikomisjone või vaadatakse need vähemalt läbi pärast parlamendivalimisi uue koosseisu alguses. See kehtib järgmistes riikides: Austria, Belgia, Küpros, Saksamaa, Ungari, Luksemburg, Holland, Poola ja Hispaania.

Võib öelda, et parlamentide alatiste komisjonide struktuur on üldjuhul püsiva iseloomuga ja muudatused nende arvus, valdkonnas või nimetuses on haruldased. Sageli on harvad muudatused seotud olemasoleva valkonna täpsustamisega. Muudatusi ei põhjusta globaalsed väljakutsed, sest aktuaalseid teemasid saab ka olemasolevate valdkondlike komisjonide raames arutada. Ühiskonnas toimuvate arengute tõttu on komisjonide töölaudadele lisandunud uusi teemasid nagu droonide kasutamine, tehisintellekt, Covid-19 või Ukraina sõda. Mõned küsimused on aja jooksul liikunud ka ühest komisjonist teise. Lisaks saab vajaduse korral moodustada ajutisi erikomisjone.

Siiri Sillajõe
asejuhataja
siiri.sillajoe@riigikogu.ee

Kasutatud allikad

- National Parliaments' committees – current modus operandi and recent changes. ECPRD request 5144. Policy Department for Citizen's rights and Constitutional affairs. European Parliament. 20.12.2022.
- Riikide parlamentide kodukorrad ja veebilehed.